

Dikt eller verklighet?

En introduktion till biblioteksstatistik i Sverige och i andra länder

Annette Johansson

SVENSK BIBLIOTEKSFÖRENING

Box 70380, 107 24 STOCKHOLM

Tel: 08-545 132 30. Fax. 08-545 132 31

E-post: info@biblioteksforeningen.org www.biblioteksforeningen.org

Innehåll

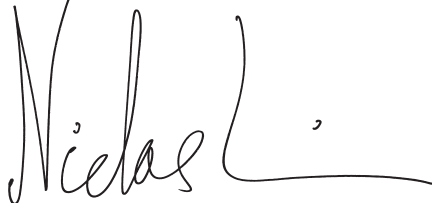
Förord	5
Inledning	7
Syfte och mål	7
Metod	8
Ett par definitioner	8
Riktlinjer och standarder för biblioteksstatistik	9
IFLA	9
UNESCO	9
ISO – International Organization for Standardization	10
SIS – Swedish Standards Institute	10
Aktörer inom den svenska biblioteksstatistiken	11
Sveriges officiella statistik	11
Rådet för den officiella statistiken (ROS)	11
Kulturrådet	12
Folkbibliotek	13
Skolbibliotek	13
Sjukhusbibliotek	14
Annan statistik från Kulturrådet	14
Kungl. biblioteket	15
Forskningsbibliotek	15
Kungl. bibliotekets expertgrupp för biblioteksstatistik	16
Specialbibliotek	16
Myndighetsbibliotek	16
Specialbibliotek	16
Andra aktörer inom den svenska biblioteksstatistiken	17
Statistiska centralbyrån	17
Sveriges Kommuner och Landsting	17
Innehållet i den svenska biblioteksstatistiken	20
Internationella utblickar	23
EU	23
The Counter project	23
Danmark	23
Norge	24
Finland	25
Storbritannien	26
USA	27
Innehållet i andra länders biblioteksstatistik	29
Sammanfattande reflektion	31
Ansvar och aktörer	31
Innehåll	32
Kompetens	33
Standarder	34
Internationella utblickar	34
Avslutning	35
Källförteckning	37
Internetkällor	37
Personlig kommunikation	38
Skriftliga källor	38
Noter	40
Bilaga: Kulturrådets skolbiblioteksenkät 2008	

Förord

Den svenska biblioteksstatistiken behöver förnyas. Jämförbarheten mellan olika bibliotekstyper är dålig, statistiken anses delvis mäta fel saker och det finns en osäkerhet kring uppgifternas tillförlitlighet. Några av Svensk Biblioteksförerings medlemmar har därför samlats i en verksamhetsgrupp för att diskutera biblioteksstatistiken och vilka förbättringar som borde komma till stånd.

Som en utgångspunkt för gruppens samtal har man bett konsulten Annette Johansson (AnnJo Konsulteri) att göra en översikt över biblioteksstatistiken i Sverige och några andra länder samt ett antal internationella riktlinjer för biblioteksstatistik. Eftersom föreningen gärna ser en bred diskussion kring statistikfrågor publiceras översikten i den aktuella rapporten. Slutsatserna i rapporten är alltså författarens och delas inte nödvändigtvis av verksamhetsgruppen eller Svensk Biblioteksförering.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare Svensk Biblioteksförering

Inledning

Biblioteksstatistiken behöver förbättras. Dels för att statistik är ett verktyg i bibliotekens utvecklingsarbete, dels för att den är ett stöd i dialogen med uppdragsgivarna. Med en statistik i högre grad anpassad till dagens biblioteksverksamhet kan också bilden av det samtida biblioteket förändras. Ytterligare en anledning till en förbättrad statistik är behovet av att möjliggöra nationella jämförelser mellan olika bibliotek, men också att beskriva svensk biblioteksverksamhet utifrån internationella sammanhang.

Problemet med dagens statistik är att den ger en delvis förlegad bild av biblioteken och inte visar bredden i dagens verksamheter. Ett exempel är det minskade antalet fysiska besök på folkbiblioteken, som inte kompletteras med statistik över ett ökat antal virtuella besök. Ett annat är forskningsbiblioteken där nya uppgifter, till exempel publicering av material, inte återspeglas i statistiken.

Ytterligare ett problem är ett ojämnt insamlade av statistik, vilket leder till ofullständiga bilder av bibliotek, men också av förhållandet mellan olika biblioteksverksamheter. Ett skolbibliotek av hög kvalitet skulle kunna leda till färre lån på folkbiblioteket och vice versa, men brist på statistik gör dessa samband svåra att påvisa. Idag är det heller inte möjligt att ge en övergripande bild av biblioteksutbudet på en ort eller inom en region. Bristen på statistik är problematisk även på andra sätt, eftersom bibliotek som inte undersöks riskerar att bli osynliga. Ytterligare ett problem är själva redovisningen där många uppgiftslämnare är osäkra på hur statistiken ska rapporteras, men också att intresset för att lämna uppgifter ibland är lågt.

Syfte och mål

Kartläggningen av biblioteksstatistik är genomförd på uppdrag av Svensk Biblioteksförningens verksamhetsgrupp för statistik. Syftet har varit att inventera och problematisera statistiken för de svenska biblioteken med betoning på forskningsbibliotek, sjukhusbibliotek, skolbibliotek och folkbibliotek. Rapporten är ett underlag för föreningens diskussion om den framtida biblioteksstatistiken. En jämförande komponent har varit biblioteksstatistik i Norden samt i USA och Storbritannien. Arbetet innehåller även en kort redovisning av ISO-standarder samt IFLA:s och UNESCO:s riktlinjer för biblioteksstatistik.

Metod

Förutom textbaserade analyser har inventeringen omfattat intervjuer med nyckelpersoner vid Kulturrådet och Kungl. biblioteket. Dessutom har personligt informationsutbyte skett med statistikaktörer i andra länder.

Ett par definitioner

Definitionen av forskningsbibliotek är i detta arbete densamma som Kungl. bibliotekets definition i forskningsbiblioteksstatistiken, det vill säga bibliotek som är helt eller delvis finansierade med statliga medel och som är tillgängliga för allmänheten.¹

Statistik och utvärdering är begrepp som ligger nära varandra. Denna kartläggning omfattar enbart bibliotekens statistik. Begreppet statistik definieras i denna kartläggning som *ett mätetal som beskriver bibliotekets verksamhet utifrån parametrar som tjänster, medier, aktiviteter, kostnader, och så vidare* Prestationsindikatorer, som är ett verktyg för att utvärdera innehåll och effekter av bibliotekens verksamhet, berörs endast marginellt.

Riktlinjer och standarder för biblioteksstatistik

Inledningsvis följer en redovisning av internationella och nationella riktlinjer och standarder för biblioteksstatistik.

IFLA

Inom IFLA finns sektionen *Statistics and Evaluation*² som vill sprida kunskap om statistik och utvärdering. Målet är att på olika sätt främja utvecklingen av statistik och utvärdering för att på så sätt bidra till bibliotekens verksamhetsutveckling. Sektionen verkar också för att utforma statistikinstrument som bättre kan beskriva bibliotekens sammanlagda verksamhet. Sektionens verksamhet utgörs av konferenser, nyhetsbrev och samarbeten inom IFLA och med externa, internationella aktörer.

Under 2006–2008 har IFLA, UNESCO och ISO-kommittén TC46/SC8 (Information and Documentation: Quality: Statistics and Performance measurement) samarbetat i projektet *Global Statistics for the 21st Century*. Syftet har varit att uppgradera UNESCO:s rekommendationer för biblioteksstatistik från 1970. Projektet har även syftat till att utveckla sambanden mellan effekt och resultat, utveckla mätningar som avspeglar användandet av elektroniska informationsresurser, utveckla användningen av socioekonomiska och demografiska mått samt utveckla indikatorer och allmänt stärka insamlandet av data.³

Projektet omfattade en pilotstudie i Latinamerika och Karibien i juli 2007, där statistik samlades in enligt en ny, global standard för biblioteksstatistik för folkbibliotek och forskningsbibliotek, delvis utformad utifrån ISO 2789. Resultatet är ännu inte publicerat.⁴

UNESCO

UNESCO:s institut för statistik, UIS, tillhandahåller viss biblioteksstatistik på sin hemsida, sorterad på nationell nivå. Innehållet ger en kvantitativ bild av tillgången till nationalbibliotek och folkbibliotek i olika länder under andra hälften av 1990-talet.⁵ Som ovan nämnts är UNESCO:s riktlinjer för biblioteksstatistik under omarbetning. Nuvarande riktlinjer saknar till exempel uppgifter om redovisning av elektroniska informationsresurser.⁶

ISO – International Organization for Standardization

Arbetet med standardisering av statistik utförs huvudsakligen på det internationella planet, framför allt inom ISO – International Organization for Standardization.

ISO har arbetat fram ett par standarder för olika aspekter av biblioteksverksamhet. De som främst används av bibliotek idag är *ISO 2789: 2006: Information and documentation – international library statistics*, som är en standard för att samla in och redovisa statistik. Den syftar till att underlätta internationella jämförelser mellan bibliotek. En annan standard är *ISO 11620: 2008: Information and documentation – Library performance indicators*, som består av prestationsindikatorer. Standarden kan tillämpas på alla typer av bibliotek, men bör enligt anvisningarna främst användas för jämförelser inom det egna biblioteket över en tidsperiod.⁷

Det pågår en utveckling av nya standarder för biblioteksstatistik och prestationsmätning: *ISO/AWI TR 19934: Information and documentation – Statistics for the use of electronic library services*. Denna standard registrerades som ett nytt projekt 2004, men det har ännu inte publicerats några förslag till hur den ska utformas. En annan standard under utveckling är *ISO/NP TR 28118: Information and documentation – Performance indicators for national libraries*. Den godkändes som ett nytt projekt 2006. Sverige medverkar aktivt i arbetet att testa förslag till standarder.

Ytterligare ett par internationella standarder för bibliotek är *ISO 9230:2007: Information and documentation – Determination of price indexes for print and electronic media purchased by libraries* och *ISO 9707:2008: Information and documentation – Statistics on the production and distribution of books, newspapers, periodicals and electronic publications*.

SIS – Swedish Standards Institute

Den svenska motsvarigheten till ISO är SIS – Swedish Standards Institute. Organisationen tar fram svenska motsvarigheter till internationella ISO-standarder. För biblioteksverksamhet finns idag *SS-ISO 2789: 2007: Biblioteksstatistik* och *SS-ISO 11620: Prestationsindikatorer för bibliotek*, som överensstämmer helt med de internationella standarderna. Det finns även en svensk motsvarighet till ISO 9230: *SS-ISO 9230: 2007: Bestämning av prisindex för tryckta och elektroniska media inköpta av bibliotek*.⁸

Aktörer inom den svenska biblioteksstatistiken

Sveriges officiella statistik

Den officiella statistiken regleras i *Lagen om den officiella statistiken* (2001:99), i *Förordningen om den officiella statistiken* (2001:100, *statistikförordningen*) samt i *Statistiska centralbyråns föreskrifter och allmänna råd för offentliggörande m.m. av officiell statistik* (SCB-FS 2002:16). Ansvar för den officiella statistiken är fördelat mellan 25 myndigheter. Kulturrådet är statistikansvarig myndighet inom kultur- och fritidsområdet, där bibliotek utgör en av fem kategorier.

Ansvar som statistikansvarig myndighet ska utföras i dialog och samråd med andra aktörer inom verksamhetsområdet, för att samordna behov och insamling av uppgifter. Myndigheten bör också samråda med organisationer som företräder uppgiftslämnarna. Koordinering är nödvändig för att inte överbelasta de uppgiftsinlämnande verksamheterna med för många eller parallellt pågående undersökningar. Den ansvariga myndigheten ska även utveckla och anpassa statistiken utifrån förändringar i samhället och hur de inverkar på verksamheten. Slutligen ska statistikansvariga myndigheter inom närliggande områden samråda med varandra och sträva efter en samordning av objekt, variabler och mätningar.

Rådet för den officiella statistiken (ROS)

Statistiska centralbyrån (SCB) är ansvarig för samordningen av den officiella statistiken och har till sitt stöd *Rådet för den officiella statistiken*, ROS. ROS har funnits sedan 2002 och är ett rådgivande organ som behandlar principiella frågor om den officiella statistikens tillgänglighet, kvalitet och användbarhet samt frågor som syftar till att underlätta uppgiftslämnandet. ROS har som mål att samordna och minska antalet redovisningstillfällen, eftersom man hoppas att minskad belastning ska bidra till en mer positiv inställning att lämna uppgifter.⁹ ROS har även till uppgift att utarbeta en årlig rapport över den officiella statistiken och sammanställa en publiceringsplan och ska även verka för att de statistikansvariga myndigheterna samarbetar.¹⁰

ROS sammanträder minst en gång per kalenderår. En statistikansvarig myndighet som vill ta upp en fråga till behandling ska anmäla det till rådet. Det kan till exempel handla om behovet av att förändra

innehållet i den offentliga biblioteksstatistiken, vilket ska godkännas av ROS. Den statistikansvariga myndigheten ska dessutom genomföra en konsekvensanalys av den planerade förändringen. Processen att förändra innehållet i statistiken kan ta närmare 1,5 år, vilket får konsekvenser för myndighetens mål att löpande anpassa innehållet i statistiken till samhällsutvecklingen. Med tanke på de regler som gäller för förändringsarbetet, kan det därför vara svårt att leva upp till det ansvaret.¹¹

Kulturrådet

Kulturrådet är statistikansvarig myndighet för biblioteksstatistik och har i sin tur valt att delegera ansvaret för forskningsbibliotekens statistik till Kungl. biblioteket. Den statistik Kulturrådet hanterar för egen del rör folkbibliotek, skolbibliotek, sjukhusbibliotek, Svenska sjömansbiblioteket samt Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Tidigare ansvarade Kulturrådet även för att samla in statistik för bibliotek för svenskar i utlandet och för Sigtunastiftelsens bibliotek. Det interna ansvaret för Kulturrådets statistikarbete har Avdelningen för kommunikation och utveckling.

Som statistikansvarig myndighet är Kulturrådet skyldigt att producera viss statistik med en viss regelbundenhet. Man är också ansvarig för att statistiken är av tillräckligt god kvalitet i förhållande till hur den är avsedd att användas. Samtidigt är statistik inom kulturområdet inte tvingande för verksamheterna. Det betyder i praktiken att till exempel bibliotek kan avstå från att rapportera in uppgifter. Det får i sin tur negativa konsekvenser för resultatets tillförlitlighet. Om det partiella bortfallet¹² är för stort påverkar det också Kulturrådets möjlighet att leverera statistik av den kvalitet som ansvaret omfattar.

Utöver den statistik Kulturrådet är skyldig att leverera finns annan statistik, till exempel Kultur- och Barnbarometern, som produceras utifrån tillfälliga uppdrag. Finns inget uppdrag, görs heller inga sammanställningar.

Inför framtiden vill Kulturrådet samordna statistik för olika bibliotekstyper och förenkla insamlandet av data. Avsikten är både att underlätta för den som lämnar in uppgifter, men också att minska antalet felkällor. Ett mål är att utveckla en gemensam teknisk plattform för den nationella biblioteksstatistiken. Där kan biblioteken rapportera in sina uppgifter, men också smidigt söka reda på och använda statistik för olika ändamål. En teknisk plattform i Kulturrådets egen regi bidrar också till minskade kostnader, eftersom man inte behöver anlita extern kompetens för registrering och sammanställning av data.

Folkbiblioteken ska testa denna nya modell för inrapportering från och med verksamhetsåret 2008. Om den faller väl ut kommer forskningsbiblioteken att anslutas från och med verksamhetsåret 2009. Ytterligare ett mål för Kulturrådet är att publicera en gemensam statistik för folkbibliotek, forskningsbibliotek och sjukhusbibliotek. Som en inledning kommer 2008 års statistik för folk- och forskningsbibliotek att publiceras i en gemensam publikation.¹³

Idag pågår ett aktivt arbete både inom Kulturrådet och tillsammans med Kungl. biblioteket för att utveckla en gemensam biblioteksstatistik med delvis gemensamma mätetal för olika bibliotek. Samarbete kring statistik finns också inom Sverigebiblioteket, det nationella samrådet för samarbete och utveckling. En viktig drivkraft för samarbetet är behovet av att stimulera och stärka samtliga parter ansvar för att tillsammans åstadkomma en tillförlitlig och användbar biblioteksstatistik.

Folkbibliotek

Kulturrådet ansvarar för att årligen sammanställa och publicera folkbiblioteksstatistik. Sedan 1998 publiceras den i Kulturrådets publikationsserie *Kulturen i siffror*. Innan dess utgavs den i olika statistiska meddelanden. Ansvaret har varit Kulturrådets sedan 1976.

Fram till 2005 hade Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att via postala enkäter samla in och sammanställa folkbibliotekens statistik. Mellan 2005 och 2007 har statistiken samlats in via en webbenkät. Insamling och bearbetning har under denna period utförts av företaget Statisticon AB, på uppdrag av Kulturrådet. Från och med 2008 sköter Kulturrådet alla delar av statistikprocessen själv, det vill säga insamling, sammanställning och analys. Det är möjligt eftersom organisationen nu har egen kompetens inom statistikområdet. Det är också ett sätt att utveckla den interna statistikkompetensen samt att hålla nere kostnader och tid för upphandling av externa statistiktjänster.

Nytt för folkbiblioteken från och med verksamhetsåret 2008 är dels, som tidigare nämnts, att registrera statistikuppgifterna i Kulturrådets eget webbformulär, dels att mätningen av elektroniska medier utökas till att omfatta resurser som till exempel Naxos och Mediejukeboxen.

Skolbibliotek

Kulturrådet ansvarar även för insamlandet av skolbiblioteksstatistik, ett ansvar man har haft sedan 1978/1979. Den senaste rapporten är från 2002, men under hösten 2008 har uppgifter samlats in till en ny rapport. Den beräknas vara klar för publicering våren 2009. Inför

den pågående insamlingen bjöd Kulturrådet in 22 aktörer som kunde lämna synpunkter på utformningen av statistiken. I den aktuella undersökningen¹⁴ är resursfrågorna mer nyanserade, med fler olika svarsalternativ. Även frågorna som rör skolbibliotekens bestånd har utvecklats och omfattar fler valmöjligheter.

En ny skollag utarbetas och enligt ett uttalande från kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth kan den nya lagen leda till att skolbibliotekens roll förstärks.¹⁵ Kanske kan det i sin tur påverka även skolbiblioteksstatistikens innehåll och redovisningsfrekvens.

Sjukhusbibliotek

I Kulturrådets statistikuppdrag ingår att sammanställa uppgifter för sjukhusbiblioteken. I 2007 års statistikrapport ingår dock inga sjukhusbibliotek, eftersom verksamheterna inte upplever att det finns behov av årlig statistik, men också för att utformningen av nuvarande statistik upplevs som inaktuell i förhållande till dagens verksamhet. Den stora förändringen är att de allmänna sjukhusbibliotekens roll och funktion som resurs för sjukvårdspersonalens informationsbehov ökat. Det pågår ett aktivt samarbete mellan Kulturrådet och representanter för sjukhusbiblioteken för att anpassa statistikens utformning till dagens verksamhet.¹⁶

Annan statistik från Kulturrådet

Förutom biblioteksstatistik sammanställer Kulturrådet Kulturbarometern. Den innehåller fakta om kultur- och medievanor bland befolkningen i åldrarna 9–79 år. Här finns till exempel uppgifter om när medborgarna senast besökte ett bibliotek samt deras besöksfrekvens. Undersökningen produceras av SCB och underlaget utgörs av telefonintervjuer. 2003 publicerades den senaste Kulturbarometern.

Mediamätning i Skandinavien (MMS) är ett företag som mäter befolkningens TV-tittande. Företaget har med stöd från Kulturrådet gjort en Barnbarometer, som undersöker kultur- och medievanor hos barn i åldrarna 3–8 år. Den senaste Barnbarometern gjordes 2002/2003.

Den sporadiska produktionen av Kultur- och Barnbarometern beror på att undersökningarna inte omfattas av den officiella statistiken. Det betyder att Kulturrådet inte sammanställer denna information om de inte får ett särskilt uppdrag att göra det.

Kungl. biblioteket

Det är Kungl. bibliotekets avdelning för nationell samverkan som har det övergripande ansvaret för statistiken över de svenska forskningsbibliotekens verksamhet. Ansvaret har varit Kungl. bibliotekets sedan 1988. Kungl. biblioteket beslutar vad som ska samlas in samt står för definitioner, granskning, analys och kommentarer av resultatet. Själva insamlandet av data och publicering svarar SCB för. Som tidigare nämnts kommer inrapportering och redovisning av biblioteksstatistiken att förändras.

Forskningsbibliotek

Det är de så kallade samverkansbiblioteken som omfattas av den nationella statistiken bland forskningsbibliotek. Gruppen utgörs av 30 högskole- och universitetsbibliotek samt 40 specialbibliotek. Samverkansbibliotek definieras utifrån tre kriterier: biblioteket ska vara öppet och tillgängligt för allmänheten, det ska ställa sina samlingar till förfogande för den nationella fjärrlåneverksamheten och bibliotekets huvudman ska ha en regelbunden finansiering från regeringen med minst 10 procent av intäkterna.¹⁷ Samverkansbiblioteken förväntas bidra med uppgifter till den nationella statistiken för forskningsbibliotek. I gengäld får biblioteken tillgång till centrala licensavtal och ersättning för sitt fjärrlånearbete.

Statistiken har haft sin nuvarande utformning sedan 2002, men innehållet förändras kontinuerligt. Forskningsbiblioteken efterlyser bland annat fler och bättre mätetal för bibliotekens undervisningsverksamhet och digitala publicering. Det finns också ett önskemål om att få tillgång till Högskoleverkets databas, som innehåller uppgifter om bibliotekens användare, det vill säga studenterna. En vision är att utveckla ett samband mellan Högskoleverkets databas och bibliotekens egna rapporteringssystem, för att på så sätt få en mer samlad bild av hur biblioteksverksamheten nyttjas.¹⁸ Ytterligare ett önskemål är att genomföra regionala mätningar av biblioteksverksamheter, för att få en tydligare bild av hur bibliotek inom ett visst geografiskt område används.

Statistiken utgår från ISO 2789 och ISO 11620. För vissa bibliotek kan det vara svårt att leverera uppgifter enligt standardens målsättning, medan andra kan uppleva den som förlegad. Den långsamma uppdateringen av internationella standarder får negativa konsekvenser för i synnerhet redovisningen av det digitaliserade biblioteket.¹⁹

Kungl. bibliotekets expertgrupp för biblioteksstatistik

Under 2008 tillsatte Kungl. biblioteket en expertgrupp för biblioteksstatistik. Gruppens uppdrag är att ta fram förslag till förbättringar av insamling, analys och informations-spridning av den svenska forskningsbiblioteksstatistiken. I gruppen ingår representanter från bibliotek vid högskolor och universitet, specialbibliotek, länsbibliotek och skolbibliotek. Vidare finns representanter från Kulturrådet, Kungl. bibliotekets avdelning för nationell samverkan samt Svensk Biblioteks-förening. Gruppens arbete beräknas vara klart 2013.

En avsikt med expertgruppens arbete är att utreda orsakerna bakom det partiella bortfallet, eftersom det inverkar på resultatet, vilket påverkar möjligheten att använda statistiken fullt ut i såväl det lokala som det nationella utvecklingsarbetet. Dessutom är statistik en viktig grund för bibliotekens kvalitetsarbete, där prestationsindikatorer bygger på data från statistiken.

Specialbibliotek

Myndighetsbibliotek

Myndighetsbibliotek som uppfyller kriterierna för Kungl. bibliotekets samverkansbibliotek, medverkar i den nationella statistiken för forskningsbiblioteken. De sorteras i gruppen specialbibliotek, där även bibliotek vid forskningsinstitut och museer ingår.

Myndighetsbiblioteken rapporterar även statistik till sina respektive moderorganisationer, men det finns ingen gemensam sammanställning av statistik för dessa biblioteksverksamheter.

Specialbibliotek

För specialbibliotek gäller samma principer som för myndighetsbibliotek, det vill säga att de ska uppfylla kriterierna för samverkansbibliotek, för att omfattas av den nationella statistiken. Gruppen specialbibliotek är mångfacetterad och spänner över ett brett spektrum av ämnesområden. Många gånger rör det sig om mindre bibliotek. Även specialbibliotek kan ha i uppgift att rapportera statistik till sin moderorganisation. Det finns i dagsläget inte några behov av samordnad statistik för specialbiblioteken.

Andra aktörer inom den svenska biblioteksstatistiken

Statistiska centralbyrån

SCB:s *Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)* genomförs regelbundet sedan 1975 på uppdrag av Sveriges riksdag. Materialet utgörs i huvudsak av intervjuer med den vuxna befolkningen i åldern 16–84 år och intervjuperioden sträcker sig över två år.²⁰ Resultatet av 2006–2007 års intervjuer publicerades hösten 2008.

Ett område som undersöks är medborgarnas kulturvanor. Vad gäller bibliotek redovisas uppgifter om biblioteksbesökarens kön, ålder, utbildning och etniska bakgrund.

Sveriges Kommuner och Landsting

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ansvarar för att producera personalstatistik för sina medlemmar samt viss ekonomi- och verksamhetsstatistik för landstingen. Ibland genomför SKL undersökningar i frågor som är aktuella bland medlemmarna. Den senaste som rörde bibliotek handlade om kommunernas resurser till kultur- och fritidsverksamheterna under perioden 1995–2002. Sammanställningen väckte reaktioner då den visade på betydande skillnader i metod och resultat jämfört med Kulturrådets årliga folkbiblioteksstatistik. SKL lät därför genomföra en fördjupad studie av redovisningen, med syfte att belysa skillnaderna i metod mellan de två statistikinsamlade aktörerna. Studien presenterades i skriften *På osäker grund – en kritisk granskning av svensk biblioteksstatistik* (2005).

En faktor som påverkade resultatet var vem som sammanställde uppgifterna. Det var särskilt tydligt i frågor som rörde ekonomi och personal där det förekom helt olika tolkningar av uppgifter beroende på om uppgiftslämnaren fanns inom biblioteksorganisationen eller inom kommunens ekonomi- eller personalorganisation. Otydliga instruktioner lämnade också utrymme för egna tolkningar och bidrog till att olika personer drog olika slutsatser. En annan iakttagelse var olika tillämpningar av avrundningsprinciper vilket gav olika effekter på resultatet. Det visade sig också att SKL och Kulturrådet använde olika index för att beräkna kostnadsförändringar. SKL har inte genomfört någon senare undersökning av biblioteksverksamheterna.

Skolverket

Skolverket ansvarar för officiell statistik inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. I verkets statistik ingår skolbibliotek som en parameter för beräkningen av skolornas kostnader för läromedel/utrustning/skolbibliotek per elev. I statistiken särredovisas inte kostnader för till exempel datorer, litteratur eller lön, utan samtliga kostnader utgör en summa. För 2007 uppgick denna kostnad till 3 000 kr i kommunala grundskolor och till 4 100 kr i fristående grundskolor.²¹

SOM-institutet

SOM-institutet är ett centrum för undersöknings- och seminarieverksamhet och drivs i samarbete mellan Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen och Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS) vid Göteborgs universitet.

Sedan 1986 genomför institutet årligen en riksrepresentativ frågeundersökning, Riks-SOM, riktad till personer i åldrarna 15–85 år. Undersökningen genomförs via postenkäter och webb och utgår från temat samhälle, opinion och massmedia. Frågeställningarna inkluderar tillgång till bibliotek, besöksfrekvens och attityder till biblioteksresurserna. 2008 års SOM-undersökning omfattade en fördjupad studie av medborgarnas biblioteks- och läsvanor. Institutet genomför även andra, regelbundna undersökningar med bäring på bibliotek, till exempel Studenttrender 2000–2007.²²

NORDICOM

NORDICOM är en institution inom Nordiska Ministerrådet och ett nordiskt kunskapscenter inom medie- och kommunikationsområdet. De genomför undersökningar av medievanor med utgångspunkt från akademisk forskning och har sedan 1979 årligen genomfört den så kallad Mediebarometern. Den belyser medborgarnas tillgång till och användning av ett antal enskilda medier under en genomsnittlig dag. Undersökningen riktar sig till personer mellan 9 och 79 år och mäter bland annat vad och hur mycket den enskilda individen läser under en dag. NORDICOM redovisar också årligen Internetbarometern som mäter tillgång till och användning av Internet bland medborgare i åldern 9–79 år.

Ungdomsstyrelsen

Ungdomsstyrelsen arbetar sedan 2001 med *Lupp – lokal uppföljning av ungdomspolitik*.²³ Det är en enkätundersökning anpassad efter tre åldersgrupper: årskurs 7–9, gymnasiet samt unga vuxna 19–25 år. Målsättningen är att utveckla den lokala ungdomspolitikerna genom bättre kunskap om ungdomars livsvillkor och värderingar. Enkäterna berör fritid, skola, politik och inflytande, trygghet, hälsa, arbete och framtid. Vissa frågor berör bibliotek, till exempel om man brukar använda bibliotekens Internetdatorer.

Barnombudsmannen

Barnombudsmannen sammanställer sedan 1995 rapporten *Upp till 18*.²⁴ Den utkommer vart tredje år och är en sammanställning av uppgifter från andra verksamheters undersökningar och statistikrapporter, till exempel Skolverkets och SCB:s. Innehållet är uppdelat i följande avsnitt: Barnen i samhället, Barnens familjer, Barnomsorg och skola, Vardag och fritid, Hälsa samt Barn i utsatta situationer. Avsnittet om barns fritid omfattar frågor om biblioteksbesök och läsvanor.

Innehållet i den svenska biblioteksstatistiken

Den svenska biblioteksstatistiken skiljer sig åt mellan olika typer av bibliotek. Å ena sidan ger det till viss del en rättvis bild av bibliotek, eftersom olika verksamheter delvis är olika till sitt innehåll. Å andra sidan bidrar olika mätningar till att förstärka bilden av bibliotek som mer olika varandra än vad de faktiskt är. De olika bilderna beror till stor del på vad som mäts, inte nödvändigtvis hur verksamheten faktiskt är utformad.

Det är inte bara det som mäts som skiljer sig åt, utan även definitionerna av det som ska mätas. För att bara nämna ett exempel: forskningsbiblioteken använder begreppet periodika för tidskrifter, årsböcker och serier. Man delar också upp redovisningen i tryckt och elektronisk periodika. Folkbiblioteken särredovisar inte årsböcker och en tidskrift är en periodisk publikation som utkommer med minst fyra nummer per år. Folkbiblioteken delar upp redovisningen av tidskrifter i antalet utländska respektive svenska, vilket man inte gör i forskningsbibliotekens statistik.

Nedan följer en tabell över statistikparametrar för olika bibliotekstyper. Tabellen syftar till att åskådliggöra svårigheterna med att jämföra olika kategorier av bibliotek utifrån dagens statistik. Tabellen ger också en grafisk beskrivning av olika biblioteks olika tyngdpunkter i statistiken. Forskningsbiblioteken beskriver framför allt samlingarna, hur omfattande de är, vilka format de har och hur de används, medan folkbibliotekens redovisning beskriver olika aktiviteter i det fysiska biblioteksrummet. Statistiken för sjukhusbibliotek och skolbibliotek är i sin nuvarande form bristfällig, vilket också synliggörs grafiskt.

Tabellen är indelad i ett antal huvudparametrar, generella för samtliga bibliotek. Under varje parameter har rubrikerna från de senast använda frågeformulärens förts in. För folkbibliotek och forskningsbibliotek gäller formulär för verksamhetsåret 2007 och för sjukhusbiblioteken formuläret för 2006 års verksamhet. Som tidigare nämnts är en ny skolbiblioteksstatistik under produktion. Underlaget till den rapporten finns redovisad som Bilaga 1, medan uppgifterna i nedanstående tabell hämtats från frågeformuläret för 2002 års skolbiblioteksstatistik.

Det kan finnas skillnader mellan hur uppgifter redovisas och hur de är insamlade. Så kan till exempel bibliotek haft till uppgift att räkna antal medier, medan resultatet är beskrivet i antal volymer per hyllmeter.

Parameter	Skolbibliotek	Sjukhusbibliotek	Folkbibliotek	Forskningsbibliotek
Antal bibliotek och utlåningsställen	Antal integrerade folk- och skolbibliotek, bokbussar		Huvudbibliotek och filialer, varav integrerade med skolbibliotek, bokbussar, övriga utlåningsställen	Antal serviceställen
Personal	Personaltimmar per vecka, varav bibliotekarier eller pedagoger	Antal årsverken bibliotekarier och övrig personal, varav årsverken barn- och ungdomsverksamhet	Antal årsverken bibliotekarier och övrig personal, varav årsverken barn- och ungdomsverksamhet. Antal kvinnor och män	Antal årsverken för bibliotekarier, dokumentalister, biblioteksassistenter, fackutbildade specialister, övrig personal
Kostnader	Medier	Medier, personal, investeringar, övriga kostnader	Medier, personal, lokaler, investeringar övriga kostnader	Personal (inkl. kompetensutveckling), förvärv, lokaler, övriga kostnader
Intäkter			Förensings- och reservationsavgifter, hyresintäkter	Anslag från moderorganisation, bidrag och intäkter från offentlig resp. privat sektor, projektmedel, genererade intäkter
Bestånd, fysiska medier	Skön-, fack- och referenslitteratur, AV-medier (antal eller hyllmeter)	Böcker, AV- medier, DAISY- och talböcker, tidningar, tidskrifter. Barn-, vuxen- och referenslitteratur	Barn-, vuxen- och referenslitteratur, musikfonogram, ljud- och CD-böcker, DAISY- och talböcker, video, DVD, bok&band, övriga AV-medier	Antal löpande seriella titlar, bestånd per hyllmeter varav % i öppna samlingar. Övriga dokumenttyper som manuskript och musiktryck (fysiska enheter och hyllmeter), mikrografiska och grafiska dokument (antal fysiska enheter), AV-medier, övriga tryckta dokument
Bestånd, tidningar, tidskrifter, periodika	Tidningar, tidskrifter (antal eller hyllmeter)		Tidningar och tidskrifter (antal titlar och prenumerationer), varav svenska och utländska	Tidningar, tryckta och elektroniska. Periodika, antal löpande titlar, tryckta och elektroniska
Bestånd, elektroniska medier				Databaser och e-böcker (antal titlar), övriga digitala dokument
Förvärv	Antal titlar	Antal enheter	Antal enheter	Antal hyllmeter, tryckt och elektronisk form
Nättjänster, elektroniska resurser			Betaldatabaser, varav med extern åtkomst (remote access)	Sökningar i OPAC och databaser, framtagna fulltextdokument ur databaser, e-böcker, seriella publikationer, digitala AV-dokument, övriga digitala resurser

Parameter	Skolbibliotek	Sjukhusbibliotek	Folkbibliotek	Forskningsbibliotek
Publika datorer	Antal datorer med Internet-uppkoppling		Antal datorer med och utan Internetuppkoppling	Antal datorer totalt, varav med Internetuppkoppling
Utlån, fysiska medier	Faktisk eller skattad uppgift		Skön- och facklitteratur vuxna, barnlitteratur, AV-medier. Utlån till institutioner	Lokala lån och fjärrlån, inkl. kopior och läsesalslån
Utlån, elektroniska medier				Elektronisk dokumentleverans till slutanvändare och bibliotek
Fjärrlån	Inlån, faktisk eller skattad uppgift		In- och utlån	In- och utlån, inkl. kopior. Nettolån, d.v.s. fjärrutlån minus fjärrinlån
Öppethållande	Per vecka		Per vecka på huvudbibliotek respektive filial, bokbussar. Söndagsöppet på huvudbibliotek resp. filial	Dagar/år, varav antal dagar med reducerad service. Timmar per vecka, varav antal timmar med reducerad service
Besök, fysiska			På huvudbibliotek resp. filial	Besök per dag
Besök, virtuella				Virtuella besök av IP-besök 1000/år
Låntagare	Antal elever i kommunen och elever med tillgång till skolbibliotek		Antal aktiva låntagare. Antal låntagare med hemsändning	
Referensservice				Antal referensfrågor (stickprov), varav på elektronisk väg
Programverksamhet och andra aktiviteter			Sagostunder, BVC-aktiviteter, bok- och läsecirklar, skriva & skapa, bokprat, rim & ramsor, filmvisningar, biblioteksvisningar, författarbesök, teater, utställningar, annan verksamhet	Antal timmar formell lärarytt undervisning samt antal deltagare, antal digitala pedagogiska resurser samt antal IP-besökare per digitala pedagogiska resurser
Övrigt	Datoriserad katalog, skolornas användning av folkbibliotek		Fastställd biblioteksplan	Antal sittplatser Antal indexerade bibliografiska poster

Internationella utblickar

EU

Eurostat, EU:s officiella organ för statistik, verkar för att utveckla statistik på europeisk nivå, utifrån ett gemensamt statistiskt system, European Statistical System (ESS). 2007 utkom handboken *Cultural Statistics*, en sammanställning av jämförbar kulturstatistik tillgänglig inom ramen för ESS och producerad i Eurobarometer eller av UNESCO. Den europeiska kulturstatistiken ska koordineras. Målsättningen är att senast år 2010 utveckla en samordnad kulturstatistik för EU, vilket också kommer att omfatta biblioteken.²⁵

The Counter project

COUNTER²⁶ (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources) är ett internationellt projekt som startade 2002 med syftet att harmonisera statistiken för användandet av elektroniska resurser. COUNTER är ett icke-kommersiellt företag, som ägs av sina medlemmar, vilka utgörs av biblioteksorganisationer, enskilda bibliotek och av leverantörer av elektroniska resurser. Från den svenska bibliotekssfären medverkar Kungl. bibliotekets avdelning för nationell samverkan. Projektets medlemmar företräder uteslutande forskningsbibliotek och andra akademiska aktörer.

Målet med COUNTER är att leverantörerna ska erbjuda kunderna, det vill säga biblioteken, statistikrapporter som är tillförlitliga, jämförbara och konsekventa till innehåll och utformning. För det ändamålet har projektet arbetat fram en uppsättning *Codes of Practice* som definierar innehåll, format, regler för leverans och bearbetning av data. Hittills har två koder utvecklats, en för tidskrifter och databaser och en för böcker och referensarbete.

Danmark

En ny kommunreform trädde i kraft i Danmark den 1 januari 2007. Målsättningen var att öka kvalitén i den offentliga sektorn och föra verksamheterna närmare medborgarna. Reformen resulterade i att antalet kommuner reducerades från 271 till 98. Dessutom ersattes de tidigare 13 amten av fem storregioner.²⁷ För bibliotekens del har reformen fört med sig ett antal sammanslagningar av bibliotekssystem. Det har haft en positiv effekt på biblioteksstatistiken där samtliga kommuner nu rapporterar in statistik, vilket inte var fallet före reformen.²⁸

Den 1 januari 2008 tillkom *Styrelsen for Bibliotek og Medier* genom en sammanslagning av Biblioteksstyrelsen och Mediesekretariatet. Styrelsen är Kulturministeriets sakkunniga organ för det offentliga biblioteksväsendet och statens kunskapscenter inom medieområdet. Kulturministeriet och Styrelsen för Bibliotek og Medier har ett samordnat ansvar för att samla in och analysera statistik från alla offentliga bibliotek, med undantag för skolbiblioteken. Man redovisar årligen en gemensam sammanställning av statistik för sjukhusbibliotek, folkbibliotek, universitets- och forskningsbibliotek. Det ställs särskilda krav på de bibliotek som medverkar i den nationella statistiken, bland annat ska de delta i det nationella lånesamarbetet.

Den 1 januari 2007 reviderades instruktionerna för statistiken, en nödvändig åtgärd till följd av kommunreformen. Förutom omarbetade anvisningar för insamlandet av statistikuppgifter, infördes en ny indelning av universitets- och forskningsbiblioteken i statistiken. Dessutom ändrades villkoren för vilka forskningsbibliotek som skulle medverka i redovisningen. Avsikten har varit att få in mer statistik från fler forskningsbibliotek.²⁹

För all statistik som samlas in av Styrelsen for Bibliotek og Medier tillämpas ISO 2789. Det är också möjligt för biblioteken att jämföra resultat mellan olika bibliotek, eftersom statistiken bygger på enhetliga nyckeltal.³⁰

En viktig utvecklingsfråga för dansk biblioteksstatistik är att förbättra mätningarna av nya aktiviteter såväl i det fysiska som det virtuella biblioteket. Man är särskilt angelägen om att vidareutveckla *Danmarks Biblioteksindex*, en mätmetod för användningen av tjänsterna på bibliotekens hemsidor. I december 2007 tecknades ett treårigt avtal mellan Styrelsen for Bibliotek og Medier, Gentofte bibliotek och KPI Index i Köpenhamn. Företaget erbjuder ett system där statistik i form av nyckeltal samlas in från bibliotekens hemsidor och nättjänster. Systemet mäter till exempel unika besökare, visningar av fulladdade sidor och sidor per unik besökare. Statistiken är tillgänglig på <http://bib.kpiindex.dk> och uppdateras varje vecka.³¹

Undervisningsministeriet ansvarar för att årligen samla in och sammanställa skolornas statistik. Resultatet redovisas separat från övrig biblioteksstatistik.

Norge

I Norge är det *ABM-utvikling, Statens senter for arkiv, bibliotek og museum*, som samlar in, bearbetar och publicerar statistik för skol-,

folk-, fack-, sjukhus- och forskningsbibliotek. Sjukhusbiblioteken är uppdelade i fackbibliotek, vars resultat redovisas inom ramen för forskningsbibliotekens statistik, och patientbibliotek, som har en egen redovisning. Man samlar även in uppgifter för fängelsebibliotek och Norska ljud- och blindskriftbiblioteket.³² Arbetet sker i nära samarbete med Statistisk Sentralbyrå. Insamlingen sker via webbformulär och resultatet publiceras årligen som en ABM-skrift. Verksamhetsåret 2007 var det första året då man kunde publicera en samlad statistik för hela ABM-området.

Biblioteksstatistiken publiceras i ett gemensamt dokument, men innehållet i redovisningarna skiljer sig åt mellan de olika bibliotekstyperna och resultatet är inte jämförbart i någon större utsträckning.³³ Man utgår från ISO 2789 när man utformar statistiken, men det finns en viss reservation för i vilken grad standarden kan fungera som ett mätverktyg utifrån norska förhållanden. I anvisningarna till inrapporteringen står att biblioteket antingen kan använda ISO 2789:2006 eller inhämta råd från ABM-utvikling.³⁴

Viktiga framtidsfrågor för den norska biblioteksstatistiken är att utveckla mätningar som är jämförbara mellan olika bibliotek och att ge en rikstäckande bild av norsk biblioteksverksamhet. En annan framtidsfråga är behovet av att marknadsföra statistik som verktyg för utvärdering och utveckling till biblioteken. Många bibliotek efterlyser mätningar av nya medier och tjänster. Verksamhetsåret 2008 kan folkbiblioteken för första gången rapportera in bestånd och utlån av elektroniskt material samt användandet av bibliotekens hemsidor – om de vill. Från 2009 kommer uppgiften däremot att vara obligatorisk.³⁵

Det pågår ett arbete för att ta fram gemensamma indikatorer för bibliotekens kvalitetsarbete.³⁶ Det har funnits diskussioner om olika uppsättningar indikatorer för folk- respektive forskningsbibliotek, men man har enats om att ta fram indikatorer som är mer eller mindre giltiga för samtliga bibliotekstyper. Indikatorerna bygger på ISO 2789, ISO 11620 och ISO TC 46/SC8/WG2. Enligt tidplanen ska indikatorerna testas på olika bibliotek under 2008.

Finland

I Finland samordnas statistiken för folkbibliotek och vetenskapliga bibliotek på nationell nivå. Undervisningsministeriet samlar in materialet från folkbiblioteken och Nationalbiblioteket sköter insamlingen från de vetenskapliga biblioteken. Nationalbiblioteket ansvarar också för att tolka och analysera den statistiken.

Folkbibliotekens statistik analyseras på olika nivåer. Kommunerna gör lokala tolkningar, länsstyrelserna regionala och undervisningsministeriet ansvarar för den nationellt övergripande tolkningen av resultatet.

Sjukhusbibliotek som är en del av kommunbiblioteksorganisationen ingår också i statistiken för folkbiblioteken. Medicinska bibliotek som är en del av sjukhuset levererar endast statistik internt till sjukhusets redovisning. Skolbiblioteken omfattas inte av den officiella statistiken och det finns inte några regelbundna mätningar på nationell nivå.³⁷

Statistiken utgår från ISO 2789 och ISO 11620. Standarderna har anpassats något för folkbiblioteken.³⁸ Det finns två statistikdatabaser tillgängliga på webben, en för folkbibliotek och regionala bibliotek³⁹ och en annan för de vetenskapliga biblioteken.⁴⁰ Där är det möjligt att jämföra resultaten inom respektive biblioteksområde, både i form av grundstatistik och utifrån gemensamma nyckeltal.

Den viktigaste framtidsfrågan för biblioteksstatistiken i Finland är att vidareutveckla de statistikmoduler som redan finns och som man till stora delar är nöjd med.

Storbritannien

I Storbritannien finns tre aktörer inom biblioteksstatistiken. *CIPFA – Chartered Institute of Public Finance and Accountancy* har sedan 1960-talet ansvarat för att mäta kostnader för den lokala offentliga sektorn, däribland folkbiblioteken. CIPFA använder egna standarder för sina mätningar och den som används vid mätning av folkbibliotek heter *Financial Reporting Standard 17 (FRS17)*. CIPFA:s undersökningar har en tydlig ekonomisk inriktning, där personal, lokaler, förvärv, IT, transporter, service och support samt öppethållande mäts utifrån kostnader och intäkter. Sammanställningen omfattar statistik för folkbiblioteken i hela Storbritannien. Den senaste publikationen avser perioden 2004–2005.⁴¹

Den aktör som samlar in statistik för de akademiska biblioteken är *SCONUL – Society of National and University Libraries*, en medlemsorganisation för universitetsbibliotek, nationalbibliotek och bibliotek inom den högre utbildningen i Storbritannien och på Irland.⁴² Insamling sker årligen sedan 1987. SCONUL hänvisar till ISO 2789 för definitionen av databas, men för övrigt tillämpas inte någon internationell eller nationell standard.

Den tredje aktören är LISU – *The Library and Information Statistics Unit*, vars uppgift är att samla in, analysera, tolka och publicera statistik för och om samtliga bibliotek i Storbritannien. LISU tillhör *Department of Information Science* vid Loughborough University. Den senaste rapporten för folk- och forskningsbibliotek avser 2005. Den omfattar en retrospektiv sammanställning av resultaten från de senaste tio åren.⁴³ Det är den första rapporten som även omfattar sjukhusbibliotek. Mätningar av sjukhusbibliotekens verksamhet har varit eftersatt, men nu planerar man för årliga redovisningar. Resultaten för skolbiblioteksverksamheten publiceras i egen rapport, den senaste för åren 2005–2006.⁴⁴

Statistiken för folk- och forskningsbibliotek är till stora delar likartad sett till sitt innehåll, med gemensamma parametrar som kostnader, bestånd, besök och personal. Här finns även uppgifter om utlån efter ämnesavdelning, topplistor över mest utlånade titlar och prisindex för böcker och tidskrifter. LISU arbetar för att utveckla statistiken för samtliga bibliotekstyper och vill i synnerhet utveckla och standardisera mätningen av elektroniska resurser.⁴⁵

Viktiga framtidsfrågor för biblioteksstatistiken i Storbritannien är att utveckla enhetliga mätningar, för att kunna jämföra resultat mellan olika bibliotek. För folkbiblioteken finns det till och med en nationell arbetsgrupp, *The Committee on Public Library Statistics*, som ska utveckla jämförbar statistik mellan folkbibliotek.⁴⁶ I Storbritannien ägnas även stor uppmärksamhet åt kvalitetsundersökningar som mäter effekten av bibliotekstjänster. Annars är det mätningarna av bibliotekens elektroniska tjänster som står i fokus.

USA

I USA har det funnits en nationell biblioteksstatistik sedan 1989. Idag administreras den av två statliga verk: *Institute for Museum and Library Services (IMLS)* och *National Center for Education Statistics (NCES)*. Statistiken redovisas i olika dokument för olika typer av bibliotek. Fram till 2007 hanterade NCES all biblioteksstatistik, men nu ansvarar IMLS för de rapporter som rör skolbibliotek, sjukhusbibliotek, folkbibliotek och delstatsbibliotek.⁴⁷

För folkbiblioteken finns årliga redovisningar till och med verksamhetsåret 2005. Skolbibliotekens senaste sammanställning är också daterad år 2005, men är en retrospektiv presentation av skolbiblioteksverksamhet för perioden 1953–2000.⁴⁸ Det finns också statistik för skolornas mediecentraler, varav den senaste är för verksamhetsåret 1993–1994.⁴⁹

Sjukhusbibliotek sorteras på liknande sätt som i Sverige. Om biblioteket tillhör en institution inom den högre utbildningen, ingår statistiken i rapporterna för forskningsbiblioteken. Ett allmänt sjukhusbibliotek som organisatoriskt sett tillhör ett folkbibliotekssystem, redovisas istället i folkbibliotekens statistik.

NCES:s statistik för forskningsbiblioteken redovisas med ojämnt intervall. Den senaste rapporten är från 2006, innan dess kom en år 2004 och en år 2000. Utformning och insamling av data sker i nära samarbete med *Association of Research Libraries (ARL)*. I statistiken finns en särskild redovisning av tillgänglighetsanpassad teknik och av bibliotekets roll för läs- och skrivutveckling utifrån ett strategiskt sammanhang, till exempel om biblioteket omnämns i strategiska dokument inom en moderorganisation.⁵⁰

Statistiken är utformad utifrån en nationell standard, *NISO Z39.7-2004 – Information Services and Use: Metrics & statistics for libraries and information providers – Data Dictionary*, vilken delvis bygger på ISO 2789. NISO står för *National Information Standards Organization* och är den nationella organisationen som utvecklar standarder för hantering av digital information.⁵¹

NISO Z39.7-2004 har utvecklats till en handbok med en rad definitioner för olika delar av biblioteksverksamheten och innehåller betydligt mer data än vad biblioteken rapporterar in till den nationella statistiken. Inslagen av prestationsindikatorer är hög.⁵² Standarden är nationellt vedertagen och målsättningen är att biblioteken ska använda den vid samtliga sina mätningar. Standarden uppdateras löpande.⁵³

Förutom de statliga aktörerna finns olika intresseorganisationer för bibliotek som samlar in statistikuppgifter från sina medlemmar till exempel *Special Library Association* och *Medical Library*. Uppgifterna tillgängliggörs sällan utanför den egna intressegruppen. Ett undantag är de årliga redovisningarna från ARL.

Finanskrisen har lett till ett ökat behov av bibliotekstjänster, vilket biblioteken försöker lyfta fram i undersökningar som visar på samhällsnyttan med att investera i bibliotek. I USA riktas också stor uppmärksamhet mot mätningar av såväl fysiska som virtuella samlingar. Det är främst ARL som driver arbetet framåt, och medlemmarnas insatser och intresse för att rapportera in uppgifter håller på att förändra metoderna för insamling av data framöver.⁵⁴

Innehållet i andra länders biblioteksstatistik

Det finns inga större skillnader mellan hur olika länder mäter sin biblioteksverksamhet, även om vissa har kommit längre vad gäller mätning av elektroniska medier och nättjänster. Av de länder som ingått i kartläggningen är det endast Storbritannien som inte tillämpar ISO 2789. Övriga utgår från denna standard, men gör nationella anpassningar. De flesta använder standarden för all statistik, oavsett bibliotekstyp.

Däremot finns skillnader i hur man mäter, om man till exempel tillämpar gemensamma standarder eller med vilken frekvens mätningarna utförs. I det avseendet kan Danmark, Finland och USA lyftas fram som inspirerande exempel. Finland och USA har också utvecklat webbplattformar, öppna och tillgängliga för biblioteken att själva söka i och jämföra resultat mellan bibliotek. Statistiken för forskningsbiblioteken i USA har också fört in en strategisk dimension, där bibliotekens funktion för kunskapsutveckling mäts.

Här följer en sammanställning av parametrar (List of Tables) från biblioteksstatistik i andra länder. Flertalet är gemensamma för olika bibliotekstyper:

- Bibliotek och serviceställen – fysiska och mobila, medicentraler, antal nedlagda bibliotek.
- Personal – utbildade bibliotekarier, skolbibliotekarier, pedagoger, specialister och övriga medarbetare.
- Kostnader – personal, lokal, förvärv.
- Lokaler – yta, integrerade med annan verksamhet.
- Intäkter – statligt/lokalt bidrag, projektmedel, andra bidrag.
- Fysiskt bestånd – gallring och nyförvärv, skönlitteratur, facklitteratur, ljudböcker, filmer, musik-cd.
- Elektroniskt bestånd – antal titlar och databaser, antal nedladdningar från externa servrar.
- Bestånd – periodika, tidningar och tidskrifter, fysiskt och elektroniskt.
- Utlån – fjärrlån, omlån.
- Utlån – totalt och per användargrupper (barn, vuxna, elever, lärare, studenter, institutioner).
- Referensfrågor – fysiska och virtuella.
- Besök – i det fysiska biblioteket.
- Besök – på bibliotekets hemsida.
- Publika datorer – totalt och med Internetanslutning.
- Tjänster – fysiska och elektroniska, både antalet tjänster och nyttjandet av dessa.
- Tjänster – antal läsplatser, varav med datorer.

- Tjänster – biblioteksvisningar fördelade på barn, vuxna, studenter.
- Låntagare – antal aktiva, antal studenter/elever.
- Öppettider – ordinarie och selektivt öppethållande, lördags- och söndagsöppet.
- Uppsökande verksamhet – depositioner, särskild service (typ BK-lån).
- Programverksamhet – barn/vuxna.
- Utställningar.
- Samarbeten – med andra verksamheter (museum, arkiv, skola).
- Projektverksamhet – innehåll och kostnader.
- Tillgänglighetsanpassad teknik.
- Bibliotekets roll för kunskapsutveckling.

Sammanfattande reflektion

Ansvar och aktörer

Det är Kulturrådet som är statistikansvarig myndighet för biblioteksstatistiken i Sverige. Det betyder att det är Kulturrådet som formellt sett äger statistikfrågorna. Som statistikansvarig myndighet har Kulturrådet ett uppdrag att både bevara och vidareutveckla mätningarna av de svenska biblioteken, eftersom den officiella statistiken både ska upprätthålla jämförelser med tidigare mätningar och vara lyhörd för förändringar i dagens samhälle.

Kontrollsystemet för den officiella statistiken kräver att en statistikinsamlade myndighet agerar i dialog med andra aktörer inom sitt ansvarsområde och utvecklar statistiken i samråd med näraliggande intressenter. Ett aktuellt exempel är insamlandet av uppgifter till den kommande rapporten för skolbibliotek. Inför det arbetet förde Kulturrådet dialog med drygt 20 intressenter inom skola och bibliotek, inklusive fackliga företrädare.⁵⁵ Förberedelsearbetet ledde fram till vissa förändringar, bland annat fler svarsalternativ.

Det finns en rad aktörer som berör området ”den svenska biblioteksstatistiken”. Vissa vänder sig till medborgarna för att utvärdera användningen och upplevelsen av bibliotekens tjänster. Andra vänder sig till biblioteken för mätningar av innehållet i verksamheten. Det är framför allt de sistnämnda som behöver komma överens om vem som ska genomföra en undersökning och när. Det är klokt att hålla nere antalet undersökningar, eftersom det tar tid för de statistikredovisande verksamheterna att sammanställa olika uppgifter. Samtidigt är det viktigt att de mätningar som genomförs harmonierar vad gäller metod och parametrar, för att resultaten mellan olika undersökningar ska vara jämförbara. Problematiken är känd hos de statistikinsamlade aktörerna och det pågår ett aktivt arbete mellan Kulturrådet och Kungl. biblioteket för att utveckla mätmetoder som är tillämpbara oavsett bibliotekstyp.

För bibliotekens del är det frivilligt att medverka i statistiska undersökningar, eftersom statistik inom kulturområdet inte är tvingande. För samverkansbiblioteken är dock medverkan i statistiken ett krav för att biblioteket ska få tillgång till centrala licensavtal och ersättning för fjärrlån. För samtliga typer av bibliotek finns problem med det partiella bortfallet. Det är oklart vad det beror på, om biblioteken saknar

motivation att medverka eller om det helt enkelt är svårt att få fram de uppgifter som krävs. Det finns anledning att försöka ringa in orsakerna, eftersom det är angeläget för samtliga parter att den svenska biblioteksstatistiken är tillförlitlig för att därmed vara användbar.

Innehåll

Om statistik ska vara ett verktyg för verksamhetsutveckling måste den ge en tillräckligt bra bild av den verksamhet man vill förändra. Att förflytta sig från en position till en annan förutsätter att man känner igen sig i utgångsläget. Idag finns en allmän irritation bland biblioteken över statistikuppgifter som inte beskriver en samtida verksamhet. De allmänna sjukhusbiblioteken drog detta till sin spets och valde till och med att avstå från att medverka i den senaste redovisningen, eftersom innehållet uppfattades som inaktuellt. Samtidigt är det viktigt att betona att statistik är mätetal som beskriver vad som sker inom en verksamhet. Det går inte att med enbart statistik värdera eller fördjupa beskrivningarna av det som sker. Det är möjligt först när man kombinerar statistik med andra parametrar som till exempel prestationsindikatorer. Då går det att utläsa kvalitet i innehållet och effekterna av tjänster.

Det finns en positiv inställning från statistikansvariga till att justera obalansen mellan statistik och verklighet. I 2007 års folkbiblioteksstatistik fanns en ny avdelning där aktiviteter i det fysiska rummet mättes. Forskningsbiblioteken efterlyser större möjligheter att beskriva den pedagogiska verksamheten, liksom publicering av elektroniskt material. Även för skolbiblioteken finns planer på att utveckla statistikinnehållet mer utifrån bibliotekens behov. En viss förändring skedde också, som tidigare nämnts, efter Kulturrådets samråd inför den nya skolbiblioteksstatistiken.

Det finns behov av statistik som beskriver det svenska bibliotekslandskapet lite mer på tvären, utifrån geografiska parametrar. Det är ett behov som bland annat regionaliseringen av det offentliga Sveriges skapar. Men det är också en möjlighet att beskriva rörligheten bland medborgarna, där studier och arbete inte bedrivs enbart på ett ställe. Mätningar inom regioner, där olika typer av bibliotek ingår, kan också visa på samband mellan olika biblioteksverksamheter. Vad händer på olika bibliotek i regioner med många lärosäten och studenter? Vad händer på folkbibliotek i kommuner med välutvecklade skolbibliotek?

Förhållandet mellan å ena sidan långa tidsserier och å andra sidan snabba uppdateringar av nya mätningar, kan beskrivas som ”både

och”. Det är viktigt att mäta det som sker här och nu, men det är också nödvändigt att kunna reflektera över en förändring som skett över tid. Ett sätt att hantera önskemålet om ”både och statistik” skulle kunna vara att utforma statistiken i två nivåer: ett baspaket med regelbundet återkommande uppgifter och ett tilläggs paket, vars innehåll kan förändras utifrån behov av att lite snabbare få tillgång till data i aktuella frågor. En förutsättning för en sådan lösning är att den är tillåten inom ramarna för den offentliga statistiken. Det kunde å andra sidan vara intressant att låta biblioteksstatistiken utgöra pilot för en sådan lösning.

Nuvarande statistik utgår till stora delar från vad som sker i det fysiska biblioteket. Forskningsbiblioteken beskrivs i första hand utifrån samlingarna, även om det elektroniska materialet också har en given plats i statistiken. Folkbiblioteken beskrivs utifrån sina fysiska samlingar och olika aktiviteter i det fysiska rummet. Det virtuella och interaktiva bibliotek 2.0 är däremot obefintligt i dagens biblioteksstatistik. Det närmaste är forskningsbibliotekens mätningar av hur vissa elektroniska tjänster används utifrån IP-nummer. Åtskilliga insatser krävs från såväl statistikinsamlare aktörer som uppgiftslämnare och leverantörer, för att ta fram tillräckliga underlag som mäter aktiviteter i det virtuella biblioteket. Samtidigt borde det vara ett högprioriterat område mot bakgrund av medborgarnas förändrade informations- och kommunikationsbeteenden.

Kompetens

Att mäta bibliotek i syfte att utveckla verksamheten ställer höga krav på kunskaper om metod och analys, men också om nödvändigheten av materialets tillförlitlighet. Kulturrådet har idag tillgång till intern statistikkompetens, vilket öppnar nya möjligheter för att i högre grad utveckla statistikinhåll utifrån uppgiftslämnarnas samtida statistikbehov. Ytterligare en vinst med att Kulturrådet nu äger hela statistikprocessen är att man får full tillgång till det insamlade materialet. Detta kan, tillsammans med en gemensam teknisk plattform för statistik, öka de enskilda bibliotekens möjligheter att ta del av och använda sin egen och andras statistik.

Kunskap om statistik är en kompetensfråga relevant även för uppgiftslämnarna, det vill säga för biblioteken. Det handlar om att förstå instruktioner och kunna tolka resultat, men också en grundläggande kunskap om vad som påverkar resultatets tillförlitlighet. Det partiella bortfallet påverkar möjligheten att dra nytta av resultatet. Trots olika giltiga orsaker till bortfallet, kan otillräcklig statistikkompetens påverka motivationen att bidra med uppgifter. En utvecklad lokal statistik-

kompetens kan både minska bortfallet och samtidigt öka intresset för att jämföra och värdera resultat och därmed bidra till en aktiv verksamhetsutveckling och en utveckling av biblioteksstatistiken.

Standarder

Internationella standarder är viktiga för att kunna jämföra biblioteksutvecklingen i olika länder och olika delar av världen. Flera ISO-standarder för biblioteksverksamhet är under utveckling och COUNTER-projektet syftar till ökade kunskaper om mätningar av digital information. EU ska ta fram gemensamma riktlinjer för statistik inom kulturområdet och på nationell nivå sker ett aktivt arbete för tolkningar av internationella standarder.

Svårigheterna med internationella standarder är att de tar tid att utveckla och tid att uppdatera, eftersom många aktörer är involverade. Det får konsekvenser för standarder som ska tillämpas inom områden som snabbare utsätts av förändringar utifrån. Det gäller till exempel mätningarna av bibliotekens elektroniska tjänster. En inaktuell standard blir mindre intressant att använda, vilket kan påverka motivationen för att använda den.

En annan fråga är hur många olika standarder som är möjliga att samordna och på hur många olika nivåer. Hur många lokala tolkningar klarar en standard av, utan att den förlorar sin funktion som norm eller mall? Ju fler aktörer som är involverade, desto fler intressen att anpassa sig till. Även inom samarbeten på internationell nivå väljer man att göra anpassningar av gemensamma standarder.

Internationella utblickar

Sverige är varken bättre eller sämre än andra nationer, när det gäller biblioteksstatistik. Det finns inga större skillnader mellan innehållet i olika länders statistik, utan man mäter i stort sett samma saker. Även utvecklingsfrågorna är till stora delar gemensamma. Dels handlar det om en harmonisering av resultat mellan olika bibliotekstyper för att öka möjligheten till jämförelser, dels handlar det om att utveckla mätmetoder för bibliotekens nättjänster. Årlig statistik eftersträvas av alla och vägen känns extra lång för skolbibliotek och i viss mån även för sjukhusbiblioteken.

De skillnader som finns rör ansvaret för bibliotekens statistikfrågor. I Danmark finns en tydlig ledning – med undantag för skolbibliotekens statistik – som strävar efter enhetliga system för mätning av biblioteksverksamhet, inklusive nättjänster. I Norge har man gått ett steg längre

och sammanfört all statistik för ABM-området, även om mätningarna inbördes har olika utformning. Även i Storbritannien och USA finns en strävan efter harmonisering av statistik genom att låta en aktör analysera resultaten, även om det är olika aktörer som står för insamlandet.

I Finland och USA strävar man dessutom efter att sprida intresset för statistik genom att tillgängliggöra resultat med hjälp av olika webb-resurser. Där kan biblioteken göra egna jämförelser av verksamhetens utveckling, både genom att se till sina egna, tidigare resultat, men också genom att jämföra sig med andra bibliotek.

Avslutning

Ansvar för den svenska biblioteksstatistiken är idag ett ansvar som i praktiken delas mellan de enskilda biblioteken och Kulturrådet och Kungl. biblioteket. Och det är så det måste se ut, eftersom en användbar och tillförlitlig statistik inte är möjlig att åstadkomma utan samverkan mellan samtliga involverade aktörer.

Ur ett biblioteksperspektiv är det viktigt att få tillgång till verktyg som ger stöd för ett lokalt och nationellt utvecklingsarbete och som bidrar till att tydligare kommunicera bibliotekens innehåll till omvärlden. För de statistikansvariga är det viktigt att skapa balans mellan behovet av tillförlitlig statistik av god kvalitet och bibliotekens möjligheter att leverera rätt uppgifter.

Det är också angeläget att utforma en statistik som både speglar bibliotekens utveckling utifrån ett bakåtblickande perspektiv och som samtidigt förmedlar bilden av den samtida verksamheten. Likaså är det viktigt att alla biblioteksverksamheter finns representerade i den officiella statistiken.

Avslutningsvis en sammanfattning av introduktionen till den svenska biblioteksstatistiken:

- Den statistikansvariga myndigheten, det vill säga Kulturrådet, har kompetens och ambition att utveckla den nationella biblioteksstatistiken. Man är också angelägen om att stimulera bibliotekens kompetensutveckling inom statistikområdet bland annat genom att utveckla en teknisk plattform för biblioteksstatistik på webben.
- Det komplicerade regelverket för Sveriges officiella statistik påverkar möjligheterna att snabbt förändra statistikens innehåll.
- Kulturstatistik är inte tvingande, vilket ställer höga krav på det enskilda bibliotekets eget ansvar att medverka.

- Alla bibliotekstyper behöver synliggöras bättre i den nationella statistiken.
- Statistik kan inte mäta allt! För att beskriva värdet av ett bibliotek krävs också insatser i form av ett lokalt utvärderingsarbete med hjälp av prestationsindikatorer.
- Mätningarna behöver utvidgas geografiskt och även omfatta fler bibliotekstyper i en och samma mätning. Då först blir det möjligt att avläsa samband mellan bibliotek och mellan bibliotek och medborgarnas rörlighet inom arbetsliv och utbildning.
- Det finns både ett behov av långa tidsserier som skapar samband bakåt i tid och nya mätningar som kan ge en indikation om vad som är på väg att ske. Det är angeläget att pröva modeller som tillfredsställer båda dessa behov av mätningar.
- Bibliotek 2.0 är osynligt i nuvarande biblioteksstatistik och måste börja mätas.
- Hur många övergripande standarder är möjliga att upprätthålla och hur ska aktualitetskravet hanteras utifrån en snabbt förändrad omvärld? Hur många lokala anpassningar klarar en standard av, utan att förlora i relevans?
- Sverige befinner sig på ungefär samma nivå som andra länder vad gäller innehållet i den nationella biblioteksstatistiken. Utvecklingsfrågorna berör samma områden och samma typer av bibliotek är underrepresenterade i redovisningarna. Men det finns spännande exempel som kan inspirera, till exempel Danmark och USA.

Källförteckning

Internetkällor

<http://www.abm-utvikling.no/bibliotek/statistikk-for-bibliotek>
<http://www.arl.org/stats/annualsurveys/arlstats>
<http://www.barnombudsmannen.se>
<http://bib.kpiindex.dk/KPIBibliotekerne/>
<http://www.biblioteksforeningen.org>
<http://www.bo.se/>
<http://www.borger.dk>
<http://www.bs.dk>
<http://www.cipfastats.net/>
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
<http://www.ifla.org>
<http://www.iso.se>
<http://www.iso.org>
<http://www.kulturradet.se>
<http://www.lboro.ac.uk/>
<http://www.libqual.org/>
<http://www.libqual.org/>
<http://nces.e>
<http://www.libqual.org>
<http://www.niso.org>
<http://www.nordicom.gu.se>
<http://www.projectcounter.org/index.html>
<http://www.scb.se>
<http://www.sconul.ac.uk>
<http://www.skl.se>
<http://www.skolverket.se>
<http://www.som.gu.se>
<http://tilastot.kirjastot.fi>
<http://www.ungdomsstyrelsen.se>
<http://www.uis.unesco.org>
http://ville.montreal.qc.ca/pls/portal/docs/PAGE/BIBLIO_FR/MEDIA/DOCUMENTS/RESUME-CONFERENCE-EN.PDF
https://yhteistilasto.lib.helsinki.fi/language.do?action=change&choose_language=2

Personlig kommunikation

Christine Lindmark, handläggare, Avdelningen för nationell samverkan, Kungl. biblioteket

Cecilia Ranemo, utredare, Avdelningen för kommunikation och utveckling, Kulturrådet

Erik Peurell, utredare och samordnare, Avdelningen för kommunikation och utveckling, Kulturrådet

Erlend Ra, rådgivare, ABM-utvikling – Statens senter for arkiv, bibliotek og museum, Norge

Denise Davis, Director, Office for Research & Statistics, Chicago, USA

Mark Summers, Research Associate, LISU, Loughborough University, Storbritannien

Barbro Wigell-Ryynänen, Kulturpolitiska avdelningen, Utbildningsministeriet, Finland

Ulla Kvist, Bibliotekskonsulent, Styrelsen for Bibliotek og Medier, Danmark

Skriftliga källor

A Survey of Library Services to Schools and Children in the UK 2005–2006, LISU 2006.

Academic Libraries: 2006, NCES 2008.

America's Public School Libraries 1953–2000, NCES 2005.

Barnbarometern 2002/2003, MMS 2003.

Cultural Statistics, Eurostat 2007.

Ekbom, Christina: På osäker grund – en kritisk granskning av svensk folkbiblioteksstatistik. Sveriges Kommuner och Landsting, 2005.

Folkbiblioteken 2007, Statens kulturråd, 2008.

Folke- og forskningsbiblioteksstatistik, Styrelsen for bibliotek og medier, 2007.

Forskningsbiblioteken 2007, Kungl. biblioteket/Statistiska centralbyrån, 2008.

Förordningen om den officiella statistiken (2001:100).

Hur förbättra uppgiftslämnandet? Slutrapport Rådet för officiell statistik, Statistiska centralbyrån 2006.

Indikatorer versjon 4.0, ABM-utvikling, 2007.

ISO 2789:2006: Information and documentation – international library statistics, ISO 2006.

ISO 9230:2007: Information and documentation – Determination of price indexes for print and electronic media purchased by libraries, ISO 2007.

ISO 9707:2008: Information and documentation – Statistics on the production and distribution of books, newspapers, periodicals and electronic publications, ISO 2008.

ISO 11620:2008: Information and documentation – Library performance indicators, ISO 2008.

KB – ett nav i kunskapssamhället, Kungl. biblioteket – Sveriges nationalbibliotek. Verksamhet och visioner, SOU 2003:129.

Kulturbarometern 2002, Statens kulturråd 2002.

Lagen om den officiella statistiken (2001:99).

Mediebarometern 2007, Nordicom 2008.

Nya kulturvanor. Svenska kulturvanor i ett 30-årsperspektiv 1976–2006, Statens kulturråd 2008 (SCB:s Undersökningar om levnadsförhållanden).

Public Library Statistics 2004–2005 Estimates, CIPFA 2004.

School Library Media Centres, NCES 1998.

Skilda världar. SOM-undersökningen 2007, SOM-institutet 2008.

Skolbiblioteken 2002, Statens kulturråd, 2003.

Statistikk for arkiv, bibliotek of medier, ABM-skrift 49, ABM-utvikling, 2007.

Statistiska centralbyråns föreskrifter och allmänna råd för offentliggörande m.m. av officiell statistik (SCB-FS 2002:16), SCB 2002.

Studenttrender 2000–2007, SOM-institutet 2007.

Upp till 18. Fakta om barn och ungdom, Barnombudsmannen 2007.

Noter

- ¹ *Forskningsbiblioteken 2007*, KB/SCB 2008, sid 7
- ² <http://www.ifla.org/VII/s22/index.htm>
- ³ <http://www.ifla.org/VII/s22/project/GlobalStatistics.htm>
- ⁴ http://www.uis.unesco.org/template/pdf/cscl/Qre2007_Libraries_EN.pdf
- ⁵ <http://stats.uis.unesco.org/unesco/ReportFolders/reportFolders.aspx>
- ⁶ <http://stats.uis.unesco.org/unesco/TableViewer/summary.aspx>
- ⁷ http://www.iso.se/DesktopDefault.aspx?tabName=@DocType_1&Doc_ID=31526&PresID=2&Desc=SS-ISO%2011620
- ⁸ <http://www.sis.se>
- ⁹ *Hur förbättra uppgiftslämnandet? Slutrapport Rådet för officiell statistik*, SCB 2006
- ¹⁰ http://www.scb.se/templates/Listning2_____44446.asp#Arbetsordning
- ¹¹ *Hur förbättra uppgiftslämnandet? Slutrapport Rådet för officiell statistik*, SCB 2006
- ¹² Partiellt bortfall uppstår när bibliotek helt eller delvis inte medverkar i statistikredovisningen
- ¹³ Samtal med Erik Peurell, Kulturrådet
- ¹⁴ Se bilaga 1
- ¹⁵ <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2007/08:141#{1C94107A-46EB-42DF-B8D4-5A4E7C7A0E1E}>
- ¹⁶ Samtal med Erik Peurell, Kulturrådet
- ¹⁷ <http://www.kb.se/bibliotek/samverkansbibliotek>
- ¹⁸ Samtal med Christine Lindmark, Avdelningen för nationell samordning, Kungl. biblioteket
- ¹⁹ Ibid.
- ²⁰ <http://www.scb.se>
- ²¹ <http://www.skolverket.se/sb/d/175;jsessionid=4D14AE4E3B1D3BA7B3A79BB6539CED39> (Tabell 2. Kostnaden avser läromedel inkl. skön- och facklitteratur, utrustning inkl. kapital- och servicekostnader m.m. samt skolbibliotek såsom bokinköp och lön.)
- ²² <http://www.som.gu.se/rapporter/rapporter.htm>
- ²³ <http://www.ungdomsstyrelsen.se/kat/1,2070,1097,00.html>
- ²⁴ <http://www.bo.se/Nav.aspx?pageid=77>
- ²⁵ Samtal med Erik Peurell, Kulturrådet
- ²⁶ <http://www.projectcounter.org/index.html>
- ²⁷ <http://www.borger.dk>

- ²⁸ <http://www.bs.dk>
- ²⁹ <http://www.bs.dk/content.aspx?itemguid={E54DCF4C-1603-4061-87C9-00ACE6A2C3AA}>
- ³⁰ *Folke- og forskningsbiblioteksstatistik*, Styrelsen for bibliotek og medier, 2007
- ³¹ <http://bib.kpiindex.dk/KPIBibliotekerne/?uge=42>
- ³² <http://www.abm-utvikling.no/bibliotek/statistikk-for-bibliotek>
- ³³ *Statistikk for arkiv, bibliotek of medier*, ABM-skrift 49, ABM-utvikling, 2007
- ³⁴ Information via e-post från Erlend Ra, ABM-utvikling
- ³⁵ Ibid.
- ³⁶ Indikatorer versjon 4.0, ABM-utvikling, 2007
- ³⁷ Information via e-post från Barbro Wigell-Ryynänen, Undervisningsministeriet, Finland
- ³⁸ Ibid.
- ³⁹ <http://tilastot.kirjastot.fi/?langId=sv>
- ⁴⁰ <http://tilastot.kirjastot.fi/?langId=sv>
- ⁴¹ <http://www.cipfastats.net/uploads/commentary1692005151247.pdf#page=4>
- ⁴² <http://www.sconul.ac.uk>
- ⁴³ <http://www.lboro.ac.uk/departments/dils/lisu/downloads/als06.pdf>
- ⁴⁴ <http://www.lboro.ac.uk/departments/lis/lisu/downloads/sc06.pdf>
- ⁴⁵ <http://www.lboro.ac.uk/departments/dils/lisu/downloads/als06.pdf>, s. 6
- ⁴⁶ <http://www.libqual.org/documents/admin/ramsdalejennings.pdf>
- ⁴⁷ Information via e-post från Denise M. Davis, Director, Office for Research & Statistics, Chicago
- ⁴⁸ <http://nces.ed.gov/pubs2005/2005324.pdf>
- ⁴⁹ <http://nces.ed.gov/pubs98/98282.pdf>
- ⁵⁰ <http://nces.ed.gov/pubs2008/2008337.pdf>
- ⁵¹ <http://www.niso.org/dictionary/foreword>
- ⁵² http://www.niso.org/dictionary/emetrics_index
- ⁵³ Information via e-post från Denise M. Davis, Director, Office for Research & Statistics, Chicago.
- ⁵⁴ Ibid.
- ⁵⁵ Samtal med Cecilia Ranemo, Kulturrådet

Sveriges officiella skolbiblioteksundersökning 2008
– samtliga grundskolor och gymnasieskolor

Fråga 1: Har er skola ett skolbibliotek¹?

¹ Som ett skolbibliotek räknas en gemensam samling av skön- och facklitteratur som är alfabetiskt/systematiskt ordnad och förtecknad i ett manuellt eller datoriserat katalogsystem vilken ställs till elevernas och lärarnas förfogande. Bokrum/-samlingar med enbart läroböcker eller klassuppsättningar av olika skönlitterära- eller faktaböcker räknas **inte** som ett skolbibliotek.

² Integrerat innebär att ett beslut tagits på politisk nivå om att skolbiblioteket ska dela lokal och vissa resurser med något av kommunens bibliotek, filial eller huvudbibliotek

- Ja
- Ja, skolbiblioteket är integrerat² med ett folkbibliotek, dvs. ett bibliotek som även övriga kommuninnevånare kan använda
- Nej, men vi använder ett bibliotek som finns på en annan skola. **Ange den skolans namn:**

- Nej, men vi har ett bokrum/-samling
- Nej, men vi planerar att ordna/öppna ett skolbibliotek
- Nej, inte för närvarande på grund av renovering/flytt/ personalbrist, etc.
- Nej, vi har inte ett skolbibliotek

Plats för eventuella kommentarer:

Fråga 2a: Använder sig skolan av folkbiblioteket, inklusive dess fasta filialer? Flera ja-svar kan ges!

- Ja, för lån - läsning - faktainhämtning
- Ja, gruppbesök avseende läsfrämjande verksamhet
- Ja, gruppbesök avseende informationskompetens
- Nej, inte alls

2b. Sker detta ...

...via reglering i skrivet avtal?

...via muntlig överenskommelse?

Det finns ingen överenskommelse

☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐

Fråga 3: Finns det en skolbibliotekscentral som er skola kan nyttja inom kommunen som skolan är belägen i?

- Ja, men det gör vi aldrig
- Ja
- Nej
- Vet inte

Fråga 4: Använder sig skolan av bokbuss från folkbiblioteket?

- Nej, skolan använder inte bokbuss
 Nej, det finns inte bokbuss i kommunen
 Ja

De flesta bakgrundsuppgifter skall ligga sist i enkäten, vissa skrivs ut automatiskt

- A. Kommun:**
B. Skolans namn:
C. Är skolan... 1 kommunal 2 friskola
D. Kontaktperson:
E. Postadress:
F. Postnummer och ortnamn:
G. Telefon:
H. E-post:
I. Antal elever:
J. Antal lärare, inklusive t.ex. elevassistenter, på skolan:
K. Skolan har... förskoleklass lågstadium mellanstadium högstadium gymnasium
L. eller, Skolan har följande årskurser: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, (10 specialskola) gy1, gy2, gy3, gy4

Frågor till skolor som har skolbibliotek:

Personal i skolbiblioteket

Fråga 5a: Finns det någon personal som har skolbiblioteket som sitt ansvarsområde på er skola?

Flera svar kan ges!

- Nej, ingen
 Nej, skolbiblioteket är ett gemensamt ansvar för alla
 Ja, skolbibliotekarie – fackutbildad bibliotekarie → 6a
 Ja, gymnasiebibliotekarie – fackutbildad bibliotekarie → 6b
 Ja, bibliotekspedagog – lärare med utbildning i bibliotekskunskap → 6c
 Ja, lärarbibliotekarie – en lärare som tjänstgör i skolbiblioteket → 6d
 Ja, biblioteksassistent – annan skolbibliotekspersonal än ovanstående → 6e
 Ja, övrig personal än ovanstående → 6f

5b. Ange dennes titel/funktion/utbildning

→→→→

(ej lokalvårdare)

Fråga 6: Hur många personaltimmar, en normal skolvecka, ägnas åt planering, pedagogiskt respektive bibliotekstekniskt arbete för skolans bibliotek?

Vänligen ange arbetstiden uppdelad på:

- a. **Planering/samarbete:** deltagande i skolans planering, inre arbete, arbetslagsmöten etc.
- b. **Pedagogiskt arbete:** undervisning i informationssökning och källkritik, läsfrämjande verksamhet etc.
- c. **Bibliotekstekniskt arbete:** inköp/beställning och iordningställande av medier, utlån, återlämning
- d. Om veckoarbetstiden **inte** kan anges uppdelat på a, b och c, skriv den totala tiden under rubrik d.

<i>Ange 0 om inga personaltimmar avsatts för något av det efterfrågade.</i>	a. Antal timmar normal skolvecka planering/samarbete	b. Antal timmar normal skolvecka pedagogiskt arbete	c. Antal timmar normal skolvecka bibliotekstekniskt arbete	d. Totalt antal timmar under en normal skolvecka
a. Skolbibliotekarie – fackutbildad bibliotekarie	tim	tim	tim	tim
b. Gymnasiebibliotekarie – fackutbildad bibliotekarie	tim	tim	tim	tim
c. Bibliotekspedagog – lärare med utbildning i bibliotekskunskap	tim	tim	tim	tim
d. Lärarbibliotekarie – en lärare som tjänstgör i skolbiblioteket	tim	tim	tim	tim
e. Biblioteksassistent – annan skolbibliotekspersonal än ovan	tim	tim	tim	tim
f. Övrig personal (ej lokalvårdare)	tim	tim	tim	tim

Öppethållande

Fråga 7: Hur många timmar en normal skolvecka har skolbiblioteket öppet för eleverna?

Ange värde 0 om svarsalternativet inte är aktuellt för er

- Öppet utan bemanning timmar en normal skolvecka
- Öppet med bemanning timmar en normal skolvecka

Läromedelshantering

Fråga 8: Hade skolbiblioteket ansvar för skolans läromedelshantering/-utlåning under år 2007?

- Ja – all läromedelshantering/-utlåning
- Ja – delar av läromedelshanteringen/-utlåningen
- Nej

Registrering av media

Fråga 9: Är skolbibliotekets bok-/mediebestånd registrerat i en datoriserad bibliotekskatalog?

- Ja alla medier
- Ja - delar av medierna
- Nej
-

Bok- och mediebestånd vecka 39 år 2008

Fråga 10a: Vänligen uppge bok- och mediebestånd¹ i vecka 39 år 2008.

¹) Beräkning av antalet enheter baseras på den fysiska formen (förvaringsformen). Varje separat volym eller motsvarande räknas som en enhet. Även inbundna kartor, avslutade tidskriftsårgångar i kapsel och häften sammanförda till en volym räknas som en enhet. Småtryck som inte katalogiseras medräknas inte.

²) Med Referenslitteratur menas böcker som normalt inte är avsedda för hemlån. Hit räknas också alla böcker inom ämnesområdet Bok- och biblioteksväsen (signum A enligt Sveriges allmänna biblioteksförnings, SAB:s, klassifikationssystem).

³) 1 prenumeration = 1 volym. 1 inbunden helårsprenumeration = 1 volym. 1 licens på betaldatabas = 1 volym

Avser skolbiblioteksbestånd, inte klassuppsättningar. Avser volymer, inte antal titlar	Antal volymer totalt vecka 39 år 2008	Uppgiften är faktisk	Upp- giften är skattad	Vi har inte sådana uppgifter alls
a. Skönlitteratur	st	☐	☐	☐
b. Facklitteratur inklusive referensböcker ²	st	☐	☐	☐
c. Läromedel (om ja på fr 8)	st	☐	☐	☐
d. Böcker på andra språk än svenska och engelska	st	☐	☐	☐
e. Talböcker, inkl. DAISY, inklusive ev. nedladdningar via Internet	st	☐	☐	☐
f. Ljudböcker, CD-böcker etc. (ej talböcker)	st	☐	☐	☐
g. Filmer, VHS, DVD	st	☐	☐	☐
h. Musik, CD, MP3, ljudband, kassetter	st	☐	☐	☐
i. Övriga AV-medier (CD-ROM, mikrofilm/-fiche, diabildsserier/ bildband etc.)	st	☐	☐	☐
j. Dags-/kvällstidnings-prenumerationer ³ (inklusive gratisprenumerationer)	st	☐	☐	☐
k. Tidskriftsprenumerationer ³ (inklusive gratisprenumerationer och helårsuppsättningar)	st	☐	☐	☐
l. Betaldatabaser ³ (avser sådana som skolan betalar)	st	☐	☐	☐

Bok- och mediebestånd vecka 39 år 2008

Fråga 10 b: Om beståndsuppgift om antal volymer saknas: Hur många hyllmeter skön- och facklitteratur finns i skolbiblioteket?

	Antal hyllmeter totalt vecka 39	Uppgiften är faktisk	Uppgiften är skattad	Vi har inte mätt hyllmeter
<i>I antalet hyllmeter skall inte skolbibliotekets eventuella hantering av läromedel ingå. Avser skolbiblioteksbestånd, inte klassuppsättningar.</i>		☐	☐	☐

Samtliga nyförvärv under 2007

Fråga 11: Vänligen uppge hur många nyförvärv⁴ som gjordes under hela år 2007.

¹⁾ Beräkning av antalet enheter baseras på den fysiska formen (förvaringsformen). Varje separat volym eller motsvarande räknas som en enhet. Även inbundna kartor, avslutade tidskriftsårgångar i kapsel och häften sammanförda till en volym räknas som en enhet. Småtryck som inte katalogiseras medräknas inte.

²⁾ Med referenslitteratur menas böcker som normalt inte är avsedda för hemlån. Hit räknas också alla böcker inom ämnesområdet Bok- och biblioteksväsen (signum A enligt Sveriges allmänna biblioteksförnings, SAB:s, klassifikationssystem).

³⁾ 1 prenumeration = 1 volym. 1 inbunden helårsprenumeration = 1 volym. 1 licens på betaldatabas = 1 volym

⁴⁾ Med nyförvärv avses både inköp och gåvor samt gratisprenumerationer.

	Antal nyförvärv under hela år 2007	Uppgiften är faktisk	Uppgiften är skattad	Vi har inte sådana uppgifter alls
<i>Avser skolbiblioteksbestånd, inte klassuppsättningar. Avser volymer, inte antal titlar</i>				
a. Skönlitteratur	st	☐	☐	☐
b. Facklitteratur inklusive referensböcker ²	st	☐	☐	☐
c. Läromedel (<i>om ja på fr 8</i>)	st	☐	☐	☐
d. Böcker på andra språk än svenska och engelska	st	☐	☐	☐
e. Talböcker, inkl. DAISY, inklusive ev. nedladdningar via Internet	st	☐	☐	☐
f. Ljudböcker, CD-böcker etc. (<i>ej talböcker</i>)	st	☐	☐	☐
g. Filmer, VHS, DVD	st	☐	☐	☐
h. Musik, CD, MP3, ljudband, kassetter	st	☐	☐	☐
i. Övriga AV-medier (<i>CD-ROM, mikrofilm/-fiche, diabildsserier/ bildband etc.</i>)	st	☐	☐	☐

Samtliga nyförvärv under 2007

Fråga 12: Vilken var den totalt faktiska kostnaden¹ för nyförvärven till skolbiblioteket under år 2007?

¹) Avser samtliga kostnader för böcker, tidningar, tidskrifter, AV-medier, databaser, licenser med mera. Kostnaderna för bibliotekssystem, till exempel BOOK-IT och Libra inkluderas dock inte.

	Kostnad i kronor för nyförvärven som gjorts under 2007	Uppgiften är faktisk	Upp- giften är skattad	Vi har inte sådana uppgifter alls
Faktisk kostnad för nyförvärv under år 2007 (<i>samtliga typer av media inklusive mervärdesskatt</i>)	<input type="text"/> kr	☐	☐	☐

Utlåning i skolbiblioteket under 2007

Fråga 13: Hur registrerades elevernas lån under år 2007?

- Utlåningen var datoriserad
- Utlåningen registrerades manuellt av personal
- Utlåningen registrerades manuellt av eleverna

Fråga 14a: Hur många utlån gjordes under år 2007?

Uppgifterna skall avse samtliga media. Om årsuppgift saknas redovisa antal lån vecka 39 år 2008.

Om uppgifter om mediatyp i utlåningsregistreringen saknas, besvara delfråga 14b.

Avser volymer, <i>inte</i> antal titlar	Antal totalt under år 2007	Antal under vecka 39 år 2008	Uppgiften är faktisk	Uppgiften är skattad	Vi har inte sådana uppgifter alls
a. Skönlitteratur	st	st	☐	☐	☐
b. Facklitteratur	st	st	☐	☐	☐
c. Läromedel (om ja på fr 8)	st	st	☐	☐	☐
d. Böcker på andra språk än svenska och engelska	st	st	☐	☐	☐
e. Talböcker, inkl. DAISY, inklusive ev. nedladdningar via Internet	st	st	☐	☐	☐
f. Ljudböcker, CD-böcker etc. (ej talböcker)	st	st	☐	☐	☐
g. Filmer, VHS, DVD	st	st	☐	☐	☐
h. Musik, CD, MP3, ljudband, kassetter	st	st	☐	☐	☐
i. Övriga AV-medier (CD-ROM, mikrofilm/-fiche, diabilds-serier/ bildband etc.)	st	st	☐	☐	☐
k. Tidskrifter	st	st	☐	☐	☐

Delfråga 14b: Om ni helt saknar uppgift om mediatyp i utlåningsregistreringen:

Vänligen ange hur många utlån som gjordes totalt under år 2007.

Om också totaluppgift om utlån saknas för år 2007, ange antalet utlån som gjordes under vecka 39 år 2008.

Avser volymer, <i>inte</i> antal titlar	Antal totalt under år 2007	Antal under vecka 39 år 2008	Uppgiften är faktisk	Uppgiften är skattad	Vi har inte sådana uppgifter alls
Utlåning av samtliga media totalt under år 2007	st	st	☐	☐	☐

Skolbibliotekets styrning

Fråga 15: Vilka av följande personer medverkar i styrningen av ert skolbibliotek?

Flera svar kan ges!

- Bibliotekspersonal
- Lärare/pedagoger
- Skolledningspersonal
- Elever
- Elevernas föräldrar
- Övrig personal vid skolan
- Personal på central huvudmannanivå
- Folkbibliotekspersonal
- Annan än ovanstående

Internet

Fråga 16: Finns Internetuppkoppling i skolbiblioteket som eleverna kan nyttja?

- Ja
- Nej, ingen uppkoppling alls
- Nej, endast någon uppkoppling för personal
- Vet inte

Övriga kommentarer och synpunkter

Fråga 17: Ge gärna kommentarer till dina svar eller synpunkter på hur frågorna kan förbättras:

Tidsåtgång

Fråga 18: Vänligen uppskatta hur lång tid det tog att besvara alla frågorna:

Det tog ca timmar och/eller minuter

**Tack för hjälpen! Vänligen besvara frågorna senast den 10:e oktober år 2008.
Rapporten kommer att publiceras på www.kulturradet.se i början av 2009**

Svensk Biblioteksförnings rapporter

1. **Fler besök och utlån – en rapport om hur kommunerna kan öka efterfrågan på bibliotekstjänster med utgångspunkt i Kulturrådets statistik för år 2005, mars 2007.**

Kulturrådets folkbiblioteksstatistik har studerats med hjälp av regressionsanalys för att ta reda på vilka faktorer som verkligen påverkar besöksantal och utlån. Analysen visar att ekonomiska satsningar, stort utbud av databaser, tidningar och nya böcker ökar besök och utlån. För barnen spelar särskilt ett stort utbud och mycket personal en viktig roll.

2. **Bibliotekens förtjänst – en forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek, Anna Kåring Wagman, juli 2007.**

Forskningsöversikten visar att satsningar på bibliotek leder till samhällsekonomisk vinst. Den pekar också på att bibliotek kan bespara användarna tid och pengar, gynna det lokala näringslivet och öka en Orts attraktivitet för invånare och turister, men också på att mätmetoderna behöver utvecklas ytterligare.

3. **Skolbiblioteken – en underutnyttjad och underprioriterad resurs, september 2007.**

Rapporten, som bygger på opinionsundersökningar bland skolelever och skollära, visar att såväl elever som rektorer sätter stort värde på tillgång till ett skolbibliotek. Samtidigt finns det grupper som sällan besöker biblioteket och undersökningen visar också på kunskapsbrister hos skollärarna om exempelvis personalens betydelse för skolbiblioteket.

4. **Sverige – så in i Norden efter. En jämförelse av nationell bibliotekspolitik i Danmark, Finland, Norge och Sverige, Anna Kåring Wagman, september 2007.**

Viktiga delar i en nationell bibliotekspolitik är att inrätta biblioteksmyndigheter, formulera visioner om bibliotekens roll i framtiden, ta fram strategier för att förverkliga målen, öka samarbetet mellan biblioteken och förtydliga ansvarsfördelningen. Rapporten visar att Sverige ligger sist i Norden vad gäller nationell bibliotekspolitik.

5. **Myndighetsbibliotek – förutsättningar, problem, utmaningar, Jakob Harnesk, mars 2008.**

Rapporten visar att en universitetsstudent som efter avslutad examen påbörjar ett arbete på en statlig myndighet i Sverige riskerar att få sämre tillgång till information som anställd än som student. Rapporten föreslår därför gemensamma upphandlingar och samordning av tillhandahållandet av elektroniska resurser till myndighetsbiblioteken.

6. **Bibliotekarien och professionen – en forskningsöversikt, Anna Kåring Wagman, april 2008.**

Översikten tar upp forskning om bibliotekaryrket – vad bibliotekarier kan, hur arbetsuppgifterna ser ut, hur yrket har förändrats över tid och vad yrkeskåren har gjort för att hävda sin position i relation till andra yrkesgrupper. Rapporten visar att bibliotekarierna bedriver ett aktivt arbete med att hitta sin yrkesroll i en verksamhet som ständigt förändras.

7. **Framgångsrikt, men förbisett – om bibliotekens betydelse för integration, Peter Almerud, april 2008.**

Forskningsöversikten visar att personer med utländsk bakgrund ofta besöker bibliotek och att de spelar en viktig roll i integrationsprocessen. Detta är dock något som inte uppmärksammas från politiskt håll. Rapporten visar också att arbetet skulle kunna förbättras ytterligare, till exempel genom bättre sammansatta och mer moderna samlingar.

8. **Läsfrämjande – förnyelse behövs! En rapport med förslag till nya former för statligt stöd till inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken samt till läsfrämjande insatser för barn och vuxna, Inger Eide Jensen, maj 2008.**

I rapporten ges förslag på hur det statliga inköpsstödet skulle kunna förnyas, till exempel genom rätt att köpa in teknisk utrustning för att kunna tillgodogöra sig litteratur eller rätt att använda en del av anslaget till annat än inköp, exempelvis utbildning eller marknadsföring. Likaså föreslås det läsfrämjande stödet kunna omfatta insatser även för vuxna.

9. Taggning och chick lit, Anna Kåring Wagman, december 2008.

Rapporten presenterar pågående forskning och 2007 års magisteruppsatser vid de fem biblioteks- och informationsvetenskapliga institutionerna i Borås, Uppsala, Lund, Umeå och Växjö. Rapporten beskriver dessutom institutionernas historia, vad som är ämnets kärna, hur ämnet förhåller sig till andra discipliner och vilka inriktningar som finns inom biblioteks- och informationsvetenskapen.

10. Kommunala beslutsfattare om bibliotek, Anna Kåring Wagman, september 2008.

Svensk Biblioteksforening har låtit SKOP intervjua 402 kommunala beslutsfattare om deras syn på bibliotek. 201 kommunalråd och 201 kommunala tjänstemän med befattningen bibliotekschefens närmaste chef har fått svara på frågor om man tycker att det bör satsas mer på bibliotek, hur biblioteken utvecklats de senaste åren, för vilka grupper biblioteken är viktigast och mycket mer. De tillfrågade är spridda över hela landet och representerar såväl större som mindre kommuner.

11. Dikt eller verklighet? En introduktion till biblioteksstatistik i Sverige och i andra länder, Annette Johansson, januari 2009.

Rapporten beskriver vilka aktörer som tar fram biblioteksstatistik i Sverige och hur ansvarsfördelningen för den officiella statistiken ser ut. Den ger en överblick över biblioteksstatistiken i Sverige, Danmark, Norge, Finland, Storbritannien och USA och diskuterar de riktlinjer som formulerats av bland annat IFLA, UNESCO och ISO. Statistiken problematiseras och önskemål inför en förnyad statistikinsamling formuleras.

Samtliga rapporter går att ladda ner på föreningens hemsida, www.biblioteksforeningen.org under fliken Fakta och forskning. De går också bra att beställa från föreningens kansli.